

YEREL KALKINMA VE TURİZMDE YERELLEŞME SÜRECİNDE TURİZM TAŞIMA KAPASİTESİNİN ÖNEMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON THE IMPORTANCE OF TOURISM CARRYING CAPACITY IN THE PROCESS OF LOCAL DEVELOPMENT AND LOCALIZATION

Mürsel KAYA

Dr., Selçuk Üniversitesi, Silifke-Taşucu MYO, Otel Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü,
murselkaya@selcuk.edu.tr

Hakan ALPTÜRKER

Doç. Dr., Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü,
h.alpturker@mersin.edu.tr

Geliş Tarihi: 26.07.2023 **Kabul Tarihi:** 22.12.2023

Özet: Yerel yönetimler, yerel kalkınmada önemli aktörlerden birisidir. Yerel yönetimler kentteki ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi amacıyla yerel hizmetler sunarak yerel kalkınmayı destekler. Turizm de yerel kalkınma ve bölgeler arası gelişmişlik düzey farklılıklarının azaltılması açısından önemini koruyan bir diğer endüstridir. Fakat turizm ile sağlanmak istenen yerel kalkınma sürecinde taşıma kapasitesinin aşılmasıyla birlikte destinasyonlarda hem yerel halk hem de ziyaretçiler açısından birtakım memnuniyetsizlikleri beraberinde getirmektedir. Bu çalışma kapsamında alan yazın taraması yapılarak sorunların belirlenmesi ve tespit edilen sorunları en aza indirecek çözüm önerilerinin ortaya konulması ile birlikte turizm taşıma kapasitesinin yerelleşme doğrultusunda ele alınması açısından önemini vurgulamak amaçlanmıştır. Turizmin yerel ölçekte gelişmesinde kentsel alan ve bu alanın taşıma kapasitesini oldukça iyi tanınmasından dolayı belediyelerin lider konumda olduğu, dolayısıyla turizmin sürdürülebilir ve yerelleştirilmiş bir sistem hâline gelebilmesi için turizm faaliyetlerinin yürütüldüğü destinasyonlarda belediyelerin etkin olarak rol alması gerekliliği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerelleşme, Taşıma kapasitesi, Yerel kalkınma, Turizm

Abstract: Local governments are one of the important actors in local development. Local governments support local development by providing local services in order to develop the economy and trade in the city. Tourism is an industry that maintains its importance in terms of local development and reducing interregional development level differences. However, as the carrying capacity is exceeded in the local development process intended to be achieved through tourism, it brings with it some dissatisfaction for both local people and visitors in the destinations. Within the scope of this study, it is aimed to emphasize the importance of addressing the tourism carrying capacity in line with localization, as well as identifying the problems and putting forward solution suggestions that will minimize the problems to be obtained. It has been revealed that municipalities are in a leading position in the development of tourism on a local scale

because they know the urban area and the carrying capacity of this area very well, and therefore, in order for tourism to become a sustainable and localized system, municipalities must take an active role in the destinations where tourism activities are carried out.

Keywords: Localization, Carrying capacity, Local development, Tourism

GİRİŞ

Küreselleşme yaşamın her alanını etkileyen bir süreç hâline gelmiştir. Bu süreçte yaşamın tüm alanlarında yaşam kalitesinin artması anlamına gelen gelişmenin sağlanabilmesi için geleneksel kalkınma anlayışı yerine, daha fazla mikro boyutta uzmanlaşmayı, ilerlemeyi ve uluslararasılaşmayı hedefleyen yerel kalkınma anlayışı benimsenmeye başlanmıştır (Balkaya ve ark., 2022, s. 299). Başka bir ifadeyle yerel ya da bölgesel kalkınma, kalkınmada öncelikli hedef hâline gelmiştir. Bu süreçte ise en önemli aktörlerden birisi olan belediyeler karşımıza çıkmaktadır.

Yerel düzeydeki politik, sosyo-ekonomik ve kültürel alanda ilerlemeyi hedefleyen (Yeşildal, 2020, s. 302) yerel kalkınma sürecinde belediyeler (Kösecik ve Koçak, 2004, s. 9) nüfusun büyük bir kesimine günlük yaşamın devamlılığı açısından birçok hizmet sunmaktadır. Bununla birlikte belediyelerin, kentin ekonomik kalkınmasına yönelik üstlendiği görevleri de bulunmaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu 14. maddesinde, “Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır” ifadeleriyle yerel kalkınmayı belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında saymıştır. Örneğin: “Bir kentsel mahallenin canlandırılması, kırsal alanlarda turizmin teşvik edilmesi, sanayi bölgelerinde metruk sahaların geliştirilmesi, bir yörenin kendine özgü gıda ürünlerinin tanıtılması, rekabetçi olmaya yönelik araştırma faaliyetlerinde yerel işletmelere yardım edilmesi ve yerel istihdam yaratılması” gibi faaliyetler belirli bir yerel alanın kalkınmasına katkıda bulunmaktadır (Kösecik ve Koçak, 2004, s. 9). Turizm, yerel kalkınma sürecinde belediyelerin elini güçlendirecek sektörlerden bir tanesidir. Turizm sayesinde kentsel gelişmeye, kentlerin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel yaşamına imar ve kentleşmeye dair politikalar üretilir. Turizm kentleşmenin önünü açar. Ekonomik olarak daha gelişmiş kentlerin oluşturulmasına, kentsel ve çevresel sorunların aşılmasına ve bu konularda kent halkına eğitim olanakları sunulmasına yardımcı olur. Turizm endüstrisi bölgelerarası gelişmişlik farklarını azaltır ve sürdürülebilir bir kentleşme politikasının oluşturulmasına olumlu yönde katkılar sunar (Alaeddinoğlu, 2012, s. 314).

Bununla birlikte yerel kalkınma sürecinde turizmin istihdam üzerine ve gelir dağılımındaki adaletsizleri gidermede olumlu etkilere sahip olduğu bilinmektedir (Tunçsiper ve ark., 2011; Kavaklı ve Karakaş, 2022). Turistin, ziyaretini olabildiğince uzatması, tatmin edici boyutta kaliteli hizmet alması ve tüm bunların sonucunda kişi başına harcanan para miktarın yüksek olduğu bir tatil geçirerek yerel işletmelere kazanç sağlaması beklenir. Her aşaması planlanmış bir destinasyonda müşteri tatmini yeniden ziyaretleri de beraberinde getirecektir (Kılıç, 2011; Keskin, Sezen ve Dağ, 2020). Müşteri memnuniyeti için gerekli tüm bu olumlu gelişmeler destinasyonların taşıma kapasitesinin aşılması anlamına gelen negatif sonuçları olan bir turist akınına da sebep olabilecektir. Özellikle kıyı destinasyonları hem talepte güçlü bir artış hem de büyük miktarda alan işgali ile karakterize edilir ve her ikisi de ciddi çevresel ve sosyal etkilere sahiptir. Mevsimsel özelliklere de bağlı olarak deniz-kum-güneş turizmi taşıma kapasitesinin en fazla aşıldığı turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır (Gökdeniz, 2019). Bu durumda taşıma kapasitesi aşılmadan yerel kalkınmanın yolları bulunmalıdır. Destinasyonlar taşıma kapasitesi aşımı ile destinasyonun paydaşları arasındaki yerel işletmelerin kâr elde etme

arasında denge kurulmalıdır. Yerel kalkınma için illaki taşıma kapasitesi aşılabaksa, en uygun seviye destinasyon aktörleri tarafından belediyeler öncülüğünde tespit edilmelidir. Belirlenen seviyenin aşılması durumunda ise ortaya çıkabilecek sorunların çözüm yolları için yerel yönetim birimlerinin önceden tedbirler alması gerekmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada yerel kalkınmanın yerelleşme ve turizm taşıma kapasitesi üzerinden nasıl gerçekleşeceği incelenmiş ve belediyelerin süreçteki rolü tartışılmıştır. Çalışmada öncelikle sürdürülebilirlik perspektifinde yerel kalkınma ele alınmış ve yerleşmenin turizm için önemi kavramsal olarak açıklanmıştır. Taşıma kapasitesi ile ilgili alınyazın özetlenerek turizmde taşıma kapasitesinin aşılmasıyla ortaya çıkabilecek sorunlar ve bu sorunların çevreye ve toplumsal yapıya olumsuz etkileri belirlenmiştir. Nihayetinde turizmde taşıma kapasitesini etkileyen faktörler üzerinde taşıma kapasitesinin belirlenmesinde yaşanan zorlukların aşılması için çözüm önerileri sunulmuştur.

Sürdürülebilir Yerel Kalkınma

Yerel kalkınma, yerel halkın refahının ve yaşam kalitesinin artmasıyla sonuçlanan olumlu değişim süreci olarak tanımlanabilir (Dawkins, 2003). Yerel kalkınma politika yapıcılarının birincil hedeflerinden biridir ve ülkenin farklı yerlerinin eşit şekilde kalkınmasını amaçlamaktadır (Kisman ve Tasar, 2014, s. 1693).

Son günlerde, yerel bir topluluğun yaşam kalitesinin aşırı artırılması, gelecek nesiller için azaltılmış fırsatlarla ilişkilendirilmektedir. Şöyle ki yerel imkânların var olan yerel halkın yaşam koşullarını aşırı iyileştirmesi ve onların lüks ve rahatlık içinde yaşaması aynı zamanda gelecek nesillerin olanaklarından ve fırsatlarından bir kısmını çalmak anlamına gelecektir. Bu nedenle yerel kalkınmada aşırılığa gidilmemesi ve şu an yaşayan nesil ile gelecek nesil arasında en uygun seviyenin gözetilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, yerel düzeyde bu kalkınma kavramının özünü bilmek ve sürdürülebilir kalkınma sürecinin hayata geçmesi için belediyelerin faaliyet gösterdiği bölgede, belirli bir kalkınma sürecinin sürdürülebilir olmasının ne anlama geldiğini tanımlamak gerekir (Milán-García ve ark., 2019).

Sürdürülebilirlik kavramı, sanayileşmeyle birlikte dünya gündemine yerleşen kalkınma düşüncesinin, sınır tanımayan biçimde üretim ve tüketim ihtiyaçlarını artırmasıyla ortaya çıkmıştır. Artan üretim ve tüketim ihtiyaçları, kaynakların sınırsız olarak kullanılabilmesi düşüncesini doğurmuş ve 1970'ten sonra artan çevre hareketlerinin de etkisiyle bu düşünce yoğun eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler, kalkınma ve çevre arasında bir denge kurulmasının gerekliliğini gündeme getirmiş ve ardından kalkınma kavramı sürdürülebilirlik kavramıyla birlikte anılmaya başlamıştır (Pınarcıoğlu ve Kanbak, 2020, s. 11). Doğanın insanlara sunduğu kaynakları tüketme hızı ile aynı hızla kendiliğinden yenilenebilmelerine olanak tanıyacak hızda kullanılmasıyla sürdürülebilirlik sağlanmış olabilecektir. Hâlen yaşayan insan neslinin kendi ihtiyaçlarını gelecek kuşakların ihtiyaç karşılama olanaklarını yok etmeden karşılamak olarak ifade edilebilir (United Nations [UN], 2023). Bu bağlamda sürdürülebilirlik “kuşaklararası eşitlik” ilkesi temel alınarak, gelecekteki hiçbir kuşağın günümüzdeki kuşaktan yaşam kalitesi ve kaynaklara erişim açısından daha kötü durumda olmaması ve toplumun zaman içinde refahının azalmasına izin verilmemesi anlamına gelmektedir (Pearce, Barbier ve Markandya, 1990, s. 1-22). “Geleceği bugünle bütünleştiren kalkınma” olarak da ifade edilen sürdürülebilir kalkınma ise Birleşmiş Milletlere 1987 yılında sunulan bir raporda, “bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak” şeklinde yer almaktadır (Zengin ve ark., 2014, s. 99).

Yerelleşmenin Turizm Açısından Önemi

Hem küresel hem de yerel düzeyde ekonomik büyüme, bölgeler arasına gelişmişlik düzey farklılıklarının giderilmesi için turizm hâlâ önemini koruyan bir endüstri olmaya devam etmektedir. Yerel halkın ekonomik refah seviyesinin artırılma çabası ile turizm gelirleri arasındaki ilişki, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemini korumaktadır. Birçok ülkenin politika yapıcıları için turizm sektörünün büyümesi ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi önem kazanmaktadır (Sokhanvar ve ark., 2018, s. 99-101). Önceleri turizm endüstrisinde, küresel turizm hareketliliği daha çok ön plana çıkmaktayken Covid-19 pandemi sürecinde bu durum yerel turizm lehine değişmiştir (Lew, 2020). Günümüzde destinasyonların, kendi turizmini geliştirmek için sahip olduğu somut ve somut olmayan kültürel miras, tarihi eser ve doğal güzellikler gibi özgün yerel kaynaklara odaklanması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Maulet, 2006, s. 46). Bu bağlamda yerel dinamikleri en iyi bilen yerel yönetimler, turizmin gelişmesinde etkin, başat bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte yerel turizm aktörleri eşgüdüm içinde hareket edebilmek ve merkezi yönetimin desteğini alabilmek için merkezi yönetim ile bağ kurabilecek yerel yönetimlerin liderliğine ihtiyaç duymaktadır (Higgins-Desbiolles ve Bigby, 2022).

Turizm faaliyetlerinin yürütüldüğü destinasyonlardaki yerel halk için maksimum fayda sağlayabilmesi için, turizmin ekolojik kaygılar göz önüne alınarak yürütülmesi, yerelleştirilmiş ve sürdürülebilir bir sistem hâline gelmesi önemlidir. Destinasyonlarda yerel yönetimlerin etkin role sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla yerel turizm aktörleriyle etkin bir iletişim ve iş birliği iklimi için yerel yönetimlerin önderliğine ihtiyaç duyulmaktadır (Kaya, 2022). Bu ortak etkileşim ve iş birliğinin turizmin yerelleştirilmesi için çok önemli unsur olduğu açıktır.

Yerelleşmek kavramı, yerel topluluklara odaklanarak ve onları güçlendirerek turizmdeki çağdaş güç dengesizliklerini, adaletsizlikleri ele almak için yerel dönüşüm olanaklarının artırılmasını ve önem sırasının öne çekilmesini ifade etmektedir. Zorluklarla dolu bir gelecekle karşı karşıya olduğumuz düşünüldüğünde yerelleşme oldukça önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Schweinsberg ve ark., 2021).

Yerel, “bir yerle ilgili” ve “yerel bağlılık veya belirli bir yer veya ülkeye bağlılık” olarak tanımlanmaktadır. Yerel dönüşümün temel taşı yerel topluluktur ama ‘yerel’ ifadesi bazen bir yerle ilişkili belirli bir grup insandan daha fazlası anlamına gelebilmektedir. Bunun yerine, yerel topluluğu, yerel ekolojiyi yani sadece orada yaşayan insanları değil hava, kara ve su manzaraları ve o yerle ilgili gelecektekiler dâhil tüm nesilleri daha geniş bir şekilde kapsamaktadır. Yerelin bu daha geniş eklemlenmesini kullanmak, turizmin yerel hareketlilik ve canlandırıcı biçimlerinin potansiyelini ortaya çıkarır (Higgins-Desbiolles ve Bigby, 2022).

Country vd. (2016, s. 447), “*Meaningful tourist transformations with Country at Bawaka, North East Arnhem Land, northern Australia*” başlıklı çalışmada yerel aktörlerin liderliğindeki turizmi şöyle açıklamaktadır:

“Yerel halkın liderliğindeki turizm, insanların dönüştürücü deneyimler için olasılıkları şekillendirebilecek veya mümkün kılacak bir aracıya sahip olmasından daha fazlasıdır. Dönüşüm, yerel halkın yaşadığı yerin sürekli olarak halka bütünlemesine hatta birlikte var olma fikrine dayandırılabilir. Burada, yerli halk ve ziyaretçiler pasif bir arka plan yerine, genel anlamda öğrenmenin aktif bir katılımcısıdır. Böylece ziyaretçiler yerel köyün bir parçası haline gelirler; hem kendilerini hem

de hem de yerel halkı daha yakından tanıyıp anlayarak onlarla derin ve içten bir bağ kurarlar”.

Küreselleşmenin ve küreselleşen turizmin sonuçlarından biri, çoğu insanın artık yaşam ortamları veya yerel halk açısından kendi evleri veya kentleri ile olan bağlarının zayıflamasına neden olmaktadır. Küreselleşerek yerelden uzaklaşmak yerel toplumu ve onların doğal yaşam çevresini olumsuz etkilemektedir. Turizmin yerelden uzaklaşarak küreselleşmesi destinasyonların taşıma kapasitelerinin bir hayli üzerinde turist kabulü ve bunun sonucu olarak geniş çaplı kirliliğe, biyolojik çeşitliliğin yok olmasına, dolayısıyla hem ziyaretçilerin tatminsizliğine hem de yerel halkın memnuniyetsizliğine ve sosyal krizlere yol açmaktadır. Yerele dönüş, benzer sonuçları önlemek ve hafifletmek için yerel halkın inançlarını, ilişkilerini ve faaliyetlerini değiştirmede önemli bir katalizördür (Sims, 2009, s. 327).

Turizmin yerelleşmesi, doğrudan veya dolaylı mal ve hizmet sağlayıcıları gibi turizm aktörlerinin uygun ve ahenkli bir şekilde birlikte çalışabilmelerini öngörmektedir. Burada “turizm aktörleri” terimi geniş anlamda kullanılmaktadır (Baykal ve ark., 2020) ve turistlere kaldıkları süre boyunca hizmet sunarak destinasyonda onlarla doğrudan temas hâlinde olan, kamu veya özel sektör tarafından finanse edilen dernek veya firmalar kastedilmektedir. Bu anlayış, kafe ve restoranların yanı sıra etkinlikler düzenleyen bir derneği veya bisiklet kiralama gibi hizmetleri içerir. Turizm aktörlerinin çeşitliliği turizm sistemi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Aktörlerin çeşitliliği ve bunların belli alanda yoğunlaşması yerel turizm akışını ve dolayısıyla turizm gelişimini etkiler çünkü turizm sektörü heterojen bir yapıya sahiptir ve kalite kontrol zorlukları bu sektörün doğasında vardır (Kozak ve ark., 2021, s. 38).

Bununla birlikte, COVID-19’un yaşamsal faaliyetleri büyük ölçüde kesintiye uğratması, burada bahsi geçen yerelleşmeye daha geniş bir dönüş yapma fırsatı yarattığı görülmektedir. Bu tarihi fırsat bölgeler arası ekonomik adaletsizlikler ve dengesizlikleri gidermek için tarihi bir fırsat yaratmış, yerel halkın kendi öz yurtlarında, yerel değerleriyle yeniden bağ kurmasını teşvik etmiştir (Tomassini ve Cavagnaro, 2020, s. 715).

Günümüzde turistlerin “yerel” olana ilgisinin arttığı görülmektedir. Yerel kıyafet, yerel gıda, folklorik öğeler turistlerin ilgi gösterdiği konuların başında gelmektedir (Girgin, 2018 s. 794-795). Özgünlük yani o yöreye özgü olma, evrensel bir çekim unsuru olmakta (Sezerel ve Karagöz, 2020, s. 187-188) ve destinasyonlar bu yerel ve özgün öğeler üzerinden rakip destinasyonlara fark atarak onlara göre daha fazla ziyaretçi akınına uğramaktadırlar (Smith ve Xiao, 2008, s. 295). Bu ilgi destinasyonun taşıma kapasitesini aşma noktasına kadar gelebilmektedir. Bu durumda yerelleşme ve taşıma kapasitesini aşma arasında negatif bir ilişki ortaya çıkmaktadır.

Yerel Kalkınma Açısından Turizm Taşıma Kapasitesi

COVID-19 salgını ile geçen yılları saymazsak turizm destinasyonlarının sürdürülebilirliği ve taşıma kapasitesi, turizm sektöründeki sürekli büyüme trendi nedeniyle son yıllarda yoğun bir şekilde tartışılan konuların başında gelmektedir. Turizmin gelişmesi toplumu, çevreyi, kökten değiştirebilecek itici bir güce sahiptir. Özellikle inşaat, mobilya, ulaşım, konaklama gibi bazı sektörleri etkileyerek ekonomik hareketliliği artırdığı da bilinen bir gerçektir. Günümüz ekonomik sisteminin de bir dayatması olarak, turizmin gelişmesi hâlâ sayısal büyüklüklerle ölçülmektedir, turistin çok sayıda gelmesi olumlu olmakta fakat bu sayısal büyüklüğün destinasyonun imkân ve

kabiliyetleri anlamına gelen taşıma kapasitesi ile uyumlu olup olmadığına bakılmamaktadır (Hawkins ve Mann, 2007, s. 353). Turizm sektörü, destinasyonları, sosyo-ekonomik yapı ve fiziki altyapısını dikkate almadan izole bir biçimde tartışılırsa; çevresel faktörlerden ve bağlamından bir hayli uzaklaşmış turizm politikaları ve stratejileri izlenmesine yol açılabilir (Zekan ve ark., 2022). Dolayısıyla turizm destinasyonlarının plansız ve sorumsuz bir biçimde gelişimi ile, bir bakıma, turistler tarafından istila edilmesi ve doğru yönetilememesi sonucunda kalabalıklar, çöpler, trafik yoğunluğu, bozulan kentsel doku, gürültü, pahalılık, turist-yerel halk çatışmaları ve benzeri durumlar yaratarak hem yerel halkın yaşam kalitesini hem de ziyaretçilerin turistik deneyim kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir (Volo, 2020).

Taşıma kapasitesiyle ilgili bu durum çok uzun yıllardır tartışılmalı bir konudur (Li ve ark., 2021) ve turist ile yerel halk arasındaki hoşnutluktan düşmanlığa kadar varan farklı boyuttaki ilişkileri de içine alır (Doxey, 1975); dolayısıyla kavramının birçok tanımı bulunmaktadır. Sürdürülebilirlik ve taşıma kapasitesi kavramları turizm endüstrisinin istikrarlı büyümesine bağlı olarak COVID -19 pandemisinin yaşandığı yıllardaki geçici duraksama hariç yıllardır en çok tartışılan başlıklardan biri olmuştur (Zekan ve ark., 2022). Taşıma kapasitesinin aşılması, 21. yüzyılın başlarında aşırı turizm terimi ile ilk olarak doğal kaynakların aşırı sömürülmesi tehlikesini tanımlamak veya bu tehlikeye dikkat çekmek için kullanılmıştır (Özgürel ve Yılmaz, 2021, s. 1598). Turizmde taşıma kapasitesi kavramının kökenleri, bir turistik cazibe merkezinin (doğal rezerv gibi) veya destinasyonun baş edebileceği ziyaretçi sayısına sınırlamalar getirmek için geliştirildiği 1960'lara dayanmaktadır (Coccosis ve Mexa, 2004). Turizm taşıma kapasitesi kavramı, turizmin belirli bir bölgede yerel sisteme geri dönüşü olmayan zararlar vermeden sürekli büyüemeyeceği algısından kaynaklanmaktadır. Turizm taşıma kapasitesi genel olarak destinasyonlardaki çekim yerlerinin doğal ve sosyo-kültürel kaynaklarının zarar görmeden gerçekleşen turizm faaliyetleriyle ilgili yaklaşımdır (Saarinen, 2003, s.28). Avcı (2007, s. 490) taşıma kapasitesini turizm endüstrisi açısından, ziyaretçilerin tatminlerini indirgemeden, kaynakları tüketmeden, yöre ekonomisi ve kültüründe bozulmaya sebep olmadan barınabilecek en fazla turist sayısı olarak tanımlar. Doğan (2013, s. 94-95) ise turizm taşıma kapasitesini, herhangi bir turizm destinasyonunun, turistleri ağırladığı süre boyunca hem bölge halkı hem de turistler için tatminsizliğe yol açmadan taşıyabileceği en uygun turist sayısı olarak tanımlamaktadır.

Butler (2010, s. 54) turizmde taşıma kapasitesi kavramı üzerine 1970'lerde birçok çalışma yapıldığını, fakat zamanla konuya olan ilginin azaldığını ileri sürmüştür. Turizmde taşıma kapasitesi yerel turizm açısından çok yaşamsal bir konu olduğu için güncelliğini korumaktadır. Turizm taşıma kapasitesinin birçok tanımı önerilmiştir ancak en geneli Dünya Turizm Örgütü'nün tanımıdır (Saarinen, 2006, s. 1128): "Herhangi bir turizm destinasyonunun, turistleri ağırladığı süre boyunca hem bölge halkı hem de turistler için tatminsizliğe yol açmadan taşıyabileceği maksimum turist sayısı" olarak tanımlanır. Bu tanım fiziksel, ekonomik, algısal, sosyal, ekolojik ve politik olmak üzere çeşitli kapasiteleri ima etmektedir (Getz, 1983, s. 241). Jurado ve ark., (2013) yaptıkları çalışmada açık alan değerlendirme prosedürlerine daha bütüncül bir yaklaşım geliştirmeye katkıda bulunmak için turistlerin aşırı kalabalığa yönelik algılarını ve tutumlarını incelemişler ve iki farklı turist profili ortaya koymuşlardır. Turistlerin hangi durumlarda aşırı kalabalık algılarını ve bir destinasyonu terk etme isteklerinde hangi faktörlerin etkili olduğunu belirlemek için kümeleme analizi kullanarak iki grubu ayrı ayrı incelemişlerdir. Buna göre kaliteli turist olarak bilinen turistler daha yaşlı, daha iyi eğitilmiş, daha yüksek gelirli ve dolayısıyla destinasyonda daha fazla harcama yapan turistlerin kalabalıklara

karşı hassasiyetlerinin fazla olduğu, bu durumun seyahat deneyimlerinde daha düşük bir memnuniyet düzeyine yol açtığını tespit etmişlerdir. Gelir seviyesi ve eğitim düzeyi düşük ziyaretçilerin tam tersine taşıma kapasitesi ile ilgili sorunlarının az veya hiç olmadığı, destinasyondan daha memnun ayrıldıkları tespit edilmişlerdir. Dolayısıyla turistlerin algısının demografik yapıya göre değiştiğini tespit etmişlerdir. Bu bağlamda taşıma kapasitesi; çevreye zarar vermeden kullanıcıların veya tüketicilerin memnuniyetini ifade ederken, turizm açısından bakıldığında hem yerel halk hem de ziyaretçi memnuniyetini azaltmadan mümkün olan en yüksek ziyaretçi sayısı olarak tanımlanabilir.

Bölgesel veya yerel sürdürülebilirlik bağlamında taşıma kapasitesi tartışması, o bölgeyi veya yerleşim yerini etkileyen insan faaliyetleriyle ilgilidir. Bölgede yaşayan ve hareket eden nüfus için yeterli destekleyici işlevlerin sağlanması için bu etkinin bölgenin ekolojik sınırları ve buna paralel olarak bölgenin sosyal ve ekonomik sınırları içinde olması gerekir. Bu nedenle, insan taşıma kapasitesi yaşanabilirlik için bir ölçüdür ve bu nedenle insan merkezli bir yaklaşımdır (Graymore ve ark., 2010, s. 461). Aynı zamanda, bir bölgenin belirli etkilerin sistemik çöküşüne neden olmasını önlemek için yürürlükte olan mekanizmalara ihtiyacı olduğundan, taşıma kapasitesi dayanıklılıkla bağlantılıdır. Bölgeler zamanla gelişen dinamik birimler olduğundan, taşıma kapasitesi sabit bir faktör değildir; iklim, tüketici davranışı gibi etkileyen faktörlere göre değişir. Bir bölgenin sosyoekonomik tamponlama kapasitesi, kurumsal ve sosyal yapıların sağlamlığını değerlendirir ve ekolojik tamponlama kapasitesiyle yakından bağlantılıdır (Zekan ve ark., 2022). Bununla birlikte, bu kapasiteler bir bölgenin genel dayanıklılığı hakkında bilgi sağlar; ne kadar yüksekse, bölgenin taşıma kapasitesi o kadar fazladır, bu da bölgenin insan faaliyetlerinden kaynaklanan etkileri daha fazla içine alabileceği anlamına gelir (Arrow ve ark., 1995, s. 93; Schuh ve Gaugitsch, 2020).

Taşıma kapasitesi aşımını önlemek için bazı yazarların destinasyon yönetimlerine birtakım stratejik önerileri olmuştur. Bunlardan en bilenen Peeters vd. (2018)'in ziyaretçi sayısı, sayısal büyüklük bakımından çok yüksek boyutlara ulaşan destinasyon veya kentler için ortaya koyduğu farklı strateji önerileridir. Destinasyonların ziyaretçi sayıları ile başa çıkmada uygulanabilecekleri stratejileri ve çözüm önerileri şu şekildedir:

- Ziyaretçilerin destinasyon içinde belirli bir yerde yoğunlaşmasını önlemek ve yoğunluğu olabildiğince geniş alana yaymak gerekir.
- Destinasyon içinde daha az gidilen yerlere daha fazla ziyaretçi gitmesini sağlayacak etkinlikler düzenlenmelidir. Yoğunluğun az olduğu farklı noktalara sınırsız seyahat imkânı verilerek yoğun bölgelere olan talebi azaltmak önemlidir. Yine yoğunluğun az olduğu bölgelerde yeni tesis yapılması veya var olan tesislerin geliştirilmesi ve o noktaların destinasyon içinde görsel ve işitsel araçlarla tanıtımının yapılması gerekir (Göktaş ve Kurkut, 2016).
- Dinamik ve uyarlanabilir planlamalar yapmak turistlerin ilgi duyduğu mekânların açılış ve kapanış saatlerinin yeniden gözden geçirilmesini ve büyük gruplar hâlinde hareket eden ziyaretçilerin yoğunluğu az olan noktalara yönlendirmelerini sağlayacaktır. Trafik yoğunluğu yaşanan noktalarda trafiğin azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınması ve ziyaretçilerin araçlarını park edebilecekleri destinasyon yakınında otoparklar oluşturulması da yapılması gereken önemli işlerdendir. Son olarak; tura katılacak turistlerin toplanma alanlarının belirlenmesi ve destinasyonun belirli noktalarına özel erişim yönetmeliği hazırlanması,

zaten böyle bir yönetmelik var ise gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (Peeters ve ark., 2018).

- Ziyaretçiler için yeni güzergâh ve çekim merkezleri oluşturulmalıdır. Destinasyonun giriş noktaları olmak üzere birçok farklı noktada yeni güzergâhların tanıtımının yapılması, indirimli fiyat ve farklı kampanyalar düzenlenmesi, keşfedilmeyi bekleyen gizli hazine durumundaki noktaların tanıtılması, “niş pazar turistlerine” dinamik deneyimler ve rotaların oluşturulması bu stratejinin gerçekleşmesi için izlenecek yollar arasında sayılabilir (Post ve ark., 2022, s.7).
- Destinasyona uygun genişletilmiş pazar bölümlendirmesi yapılmalıdır. Bu stratejiye göre destinasyona az zarar verecek ziyaretçi profilleri belirlenir ve bu profillere sahip müşteri bölümü hedef pazar olarak seçilir. Yerel halka ve yerel değerlere zarar verecek, olumsuz etki yarattığı bilinen ya da olumsuz etki yaratılacağı öngörülen pazar bölümlerinin destinasyonu ziyaret etmesini zorlaştıracak tedbirler alınır. Belirlenen hedef pazar bölümüne uygun tanıtım yapılır (Peeters ve ark., 2018).
- Ziyaretçilerin aktif oldukları zaman, farklı zaman dilimlerine yayılmalıdır. Bunu yapmak için ziyaretçilerin pasif yaşam sürdüğü saatlerde cazip fiyatlandırmalar yapılmalıdır. Düşük sezon etkinliklerini artırmak da bu amacın gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır. Destinasyondaki bilinirliği yüksek yerlerdeki ilgi gören etkinliklerin gerçek zamanlı izleme yapılarak yeniden planlanması da gerekmektedir (Güngör, 2005).
- Turizmden sağlanacak faydanın tüm tabana yayılması sağlanmalıdır. Destinasyonun farklı noktalarında istihdamı artıran yeni tesisler ve işletmeler açılarak turizmin olumlu etkileri teşvik edilmelidir. Yerel halkın katılımı ve önerileriyle yeni turizm ürünleri çıkarılmalıdır. Destinasyondaki alt ve üst yapı eksikleri giderilerek her noktaya götürülmelidir. Ayrıca dezavantajlı grupların turizmden daha fazla pay alması sağlanmalıdır (Ersoy, 2029).
- Yerel halk ve ziyaretçiler için faydalı aktiviteler ve deneyimler yaratılmalıdır. Bunu başarmak için yerel halkın ve turistlerin katılımını teşvik eden turizm ürünleri geliştirilmelidir. Örneğin turizm tesisleri, yerel halkın ve turistlerin yoğun katılım gösterdikleri yerel festivaller ve aktiviteler dikkate alınarak tasarlanmalıdır (Yıldırım ve Deniz, 2028). Destinasyonun tanıtımı için gönüllü elçiler oluşturulmalı, destinasyondaki ilgi çeken noktaların ziyaret aralıkları uzatılmalıdır. Sokak sanatçıları ve diğer başka kültürel faaliyet girişimleri desteklenerek yeni ziyaret noktaları oluşturulmalıdır (Özgürel ve Yılmaz, 2021).
- Destinasyonun alt /üst yapılarının ve tesislerinin iyileştirmelidir. Destinasyonda dengeli ve sürdürülebilir bir trafik yönetimi planlanmalı ve turizm faaliyetlerinin yoğunluk durumuna göre ana ve ara rotalar oluşturulmalıdır. Destinasyonun kültürel altyapısının ve öğelerinin tanıtımı yapılarak yön işaret ve bildirimlerin iyileştirilmesi gereklidir. Destinasyondaki toplu ulaşım hizmetlerine çok önem verilmeli, fiyatlandırma politikalarıyla daha da cazip hâle getirtmelidir; hatta yüksek sezonda sadece ziyaretçiler için özel ulaşım tesisleri kurulmalıdır. Güvenli

bisiklet yolları kurulmalı ve geliştirilmelidir. Destinasyonunun farklı farklı noktalarında self servis bisiklet kirala otomatları kurulmalıdır. Destinasyon ve çevresinde güvenli ve çekici yürüyüş rotaları oluşturulmalıdır (Peeters vd., 2018). Erişilebilir turizm ilkeleri kapsamında oluşturulan rotaların fiziksel engeli olan ziyaretçiler ve üçüncü yaş turistleri için uygun olması ve buna yönelik kontrollerin yapılması gerekir (Arman ve Bulgan, 2022). Kültürel mirasın ve ilgi çekici yerlerin kalitesinin korunması için gereken tedbirler alınmalı ve çevre temizliği uygulamalarının yüksek sezon şartlarına uyarlanmalıdır. Örneğin büyük çöp kamyonlarıyla çöp toplama faaliyetleri turizm işletmelerinin çalışma saatlerine uygun olabilecek zaman dilimlerinde gerçekleştirilmesi çevreye yayılacak olan pis koku ve çöp kamyonunun çöp almak için durduğu sürede sebep olduğu trafik sıkışıklığı gibi olumsuz durumları önleyecektir (Özgürel ve Yılmaz, 2021).

Katılımcı bir destinasyon yönetimi tüm paydaşları destinasyonun sorunlarının kalıcı bir çözüme kavuşması için hayati önem taşımaktadır. Bu stratejileri gerçekleştirmek için tüm paydaşların yönetim süreçlerinin her aşamasına katılımını sağlamak gerekmektedir. Toplantıların düzenli yapılmasına azami önem verilmelidir. Oluşturulacak kurullar vasıtasıyla görevlendirmeler yapılmalıdır. Örneğin paydaşların mesleki yeterlilikleri ve gelişimleri sürekli takip edilmelidir (Pamukçu ve Mısırlı, 2017). Turizm faaliyetlerinden olumlu veya olumsuz etkilenen yerel halkın muhakkak sürece dâhil edilmesi gerekmektedir ve sürecin sağlıklı işleyip işlemediğini ölçmek için sürekli ve düzenli memnuniyet anketleri yapılmalıdır. Özellikle yerel halkın sosyal medya aracılığıyla yapılan her faaliyetlerden haberdar edilmesi için yerel halkın sosyal medya kullanımı ile ilgili eğitilmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Sosyal medya dışında kalan iletişim olanaklarının da artırılması gerekmektedir. Destinasyonda hiçbir kesim kendini dışlanmış hissetmemeli, bunu önlemek için gereken tedbirler alınmalıdır (Peeters ve ark., 2018).

Ziyaretçilerle yerel halkın etkili iletişim kurmasının sağlanması gerekmektedir. Ziyaretçilerin yerel halkın dini ve moral değerleri, gelenek ve görenekler hakkında bilgi sahibi olması sağlanmalı; böylece istemeden de olsa ziyaretçilerin yerel halkta infial yaratacak yerel halka saygısızlık anlamına gelebilecek herhangi bir davranışta bulunmaması sağlanmış olacaktır. Yerel halkın turizmin olası olumlu ve olumsuz etkileri hakkında farkındalığının artırılması gereklidir. Turistlerin destinasyonun trafik kuralları, park imkânları, ulaşım çeşitleri ve imkânları, ücretler hakkında yeterince bilgi sahibi olması için broşürler, sosyal medya vs. yoluyla bilgi sunulması gerekir (Seçilmiş ve Kılıç 2018, s. 506).

Destinasyondaki turizm hizmetleri icra edilirken çok dinamik bir süreç izlenmelidir. Son strateji bu dinamik sürece uygun bir biçimde sürekli izlemeler ve yerinde müdahaleler ile yeni durumlara uyarlamalar yapılmasını içermektedir. Turizm doğası gereği talepte dalgalanmalar yaşanabilecek bir sektördür. İlaveten turist varışlarının ve harcamalarının, ziyaret biçimlerinin, turist pazar bölümleri ve benzeri temel göstergeleri izlenmeli ve gereken değişiklikler anında yapılmalıdır. Turizm performansının ve turizmin olumlu-olumsuz etkileri izlenmeli ayrıca değerlendirilmesi için gerekli verilerin sağlanması ve yeni teknolojilerin kullanımının geliştirilmesi için özel bir birim oluşturulmalıdır. Tüm paydaşların katılımı ile yoğun dönemlerde alınacak acil eylem planları oluşturulmalıdır (Peeters vd., 2018).

SONUÇ

Yerel dönüşümü veya yerelleşme çabalarını özellikle de yerel topluluğu turizm açısından “ev sahibi” olarak görenlerin ciddi eleştirileri olması normaldir. Yerel dönüşüm; taşıma kapasitesi dikkate alınarak, aşılmadığı müddetçe sürdürülebilir turizmi sosyal ve ekolojik bağlamlara oturtan ideal bir çözüm sunabilecektir. Yerel dönüşümün veya yerelleşmenin başarılması salt “yerel” kalmak anlamına gelmemektedir. Çünkü yerelleşmenin bir anlayış olarak tüm dünyada kabul görmesi için küresel iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır; küresel ölçekteki tur operatörlerinin yerel destinasyonun alt ve üst limitlerini bilmesi, bu konuda gereken bilgiye yerel yönetimler aracılığı ile erişilir olması son derece önemlidir. Bu bağlamda turizmde yerelleşme öncelikli olarak yerel imkânları tanımakla başlar. Dolayısıyla yereldeki konaklama ve yiyecek-içecek tesislerinin kapasitesi hakkında bilgi sahibi olunması, otopark alanlarının ne kadar araç alabileceğinin bilinmesi, plajların ideal olarak ne kadar insan yoğunluğunu kaldırabileceği bilinip buna göre önlem alınabilirse turizmde sağlıklı bir yerelleşmeden söz edilebilecektir.

Turizmden elde edilen fayda, yerel halkın yaşadığı kentin sorunlarına bakış açısını değiştirebilmektedir. Bu konuda halkın turizm getirilerinden mutlu olduğuna ve turizmin olumsuz ekonomik, sosyal, kültürel etkilerinin yerel halk tarafından kabul edilebilirlik sınırları içerisinde olduğuna işaret edilmektedir (Seçilmiş ve Kılıç, 2018, s. 519), Başka bir ifadeyle taşıma kapasitesinin üstünde bir turist sayısına ulaşılması gelirlerin artması anlamına geleceğinden, yerel halk kapasite aşımından şikâyetçi olmamaktadır. Aynı araştırmaya göre halk aşırı kalabalıklar ve izdihama karşı yüksek tolerans göstermektedir; taşkınlıklar ve aşırılıklar yaşanmamaktadır. Yerel halkın taşıma kapasitesine bakış açısını onların ekonomik kaygılarının şekillendiriyor olması, beraberinde sürdürülebilirlik kaygılarını da artırmaktadır. Yerel yönetimler ise taşıma kapasitesinin aşımına politik ikbal kaygılarıyla önlem almayabilmektedir. Saarinen (2006 s. 1120) ise sınırsız sürdürülebilirlik olmadığını iddia etmektedir. Bir destinasyon için gelirleri artırmak ile taşıma kapasitesini aşmamak, yerel halk ile ziyaretçilerin mutlak mutluğu arasında tam bir denge ve denklem kurmak imkânsızdır ve bunun aksini düşünmek politik pazarlamanın yanılığısıdır. Olgun ve sağlamlaşmaya başlayan destinasyonlarda, turizm yönetimi bu aracı göz ardı edemez, çünkü turizm yöneticileri bir destinasyonun etkisini kontrol etmek istiyorlarsa, etkiyi nasıl tahmin edeceklerini bilmeleri gerekir.

Turizm şirketleri kâr elde etme amacı doğrultusunda hizmet veren kuruluşlardır. Faaliyetleri esnasında yerel değerlere karşı yeterli duyarlılık göstermeyebilirler zaten alan yazında belirli bir destinasyonun taşıma kapasitesinin dikkate alınarak turist sayısı belirlediğine dair bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu konudaki temel yaklaşım şu şekilde olmalıdır: Yerel halkı, yerel ekolojileri ve tüm nesilleri kapsayacak şekilde yereli anlamak gerekmektedir. İnsanları ve yerel halkı desteklemek ve gelecekleri için turizmden daha rasyonel bir şekilde yararlanmak adına öncelikle seyahat acentelerinden geriye doğru giderek tur operatörlerine olan baskıyı artırmak, onların sosyal dokuyu bozacak şekilde uygulamalarına, destinasyonu sayısal turizm ile kaosa sürüklemelerine izin vermemek gerekmektedir. İlaveten destinasyonların fiziki ve sosyal taşıma kapasitesinin sınırları önceden belirlenerek, kapasite aşımı yapılmaması konusunda yerel yönetimlerin gerekli uyarıları yapabilmesi ve gerektiğinde yaptırım uygulayabilmesi için yetkilendirilmesi gerekmektedir. Çünkü yerel yönetimler, özelde ise belediyeler, tüm bölgesel veya yerel turizm paydaşlarının uyumlu bir şekilde faaliyetlerini yürütebilmesi için liderliğine ihtiyaç duyulan bir paydaştır. Belediye kentin alt ve üst yapılarının niceliğini ve niteliğini, kapasitelerinin son sınırını bilir. Ulaşım altyapısını durumunu, otopark kapasitesini, kanalizasyonun taşıma kapasitesi, fiziksel kirlilik ve gürültü kirliliği

gibi konulara hâkimdir. Bununla birlikte belediyeler halkın hem gelir getirici faaliyetlerini hem de mutluluğunu düşünmek durumunda olduğundan kapasite aşımı ile ekonomik kaygılar arasında bir denge kurmak zorundadır. Aşırı tedbirli davranarak hem ziyaretçileri memnuniyetsiz hem de yerel halkı bezdiren tutum ve davranışlar içine girmemelidir.

Diğer yandan yerel paydaşlarının katılımı olmadan sosyo-kültürel kaynakların korunabilmesi pek mümkün değildir. Bu nedenle destinasyonun fiziksel, ekonomik ve toplumsal taşıma kapasitesi, paydaşlarında görüşü alınarak belirlenmelidir. Ayrıca turistik etkinliklere ve karar alma süreçlerine yerel halkın katılımını sağlamak çok önemlidir. Yerel halka turizmin sosyal ve ekonomik önemini anlatmak ve özellikle müze ve parklara olan yoğun ziyaretçi sayısında günlük bir sınır getirmek ileride oluşabilecek toplumsal taşıma kapasitesi ile ilgili sorunlar konusunda onları aydınlatmak ön alıcı bir yaklaşım olabilecektir (Seçilmiş ve ark., 2017). Böylece yerel halk, turizmin yaratmış olduğu olumsuz dışşallıktan en az düzeyde etkilenecektir.

Dolayısıyla yerel kalkınma sürecinde istenilen başarıya ulaşmak için yerel yönetimlerin destinasyonların karar alma mekanizmalarında güçlü bir şekilde temsili bir zorunluluktur. Hatta temsilden daha öte taşınmış bir formda, liderlik konumunda olması gerekir. Çünkü yerel yönetimler ki daha çok belediyeler yereli yakından tanıyan, kentin ihtiyacı olan yatırımları, kentin sorunlarını doğru bilen en iyi paydaştır. Yerel yönetimler ayrıca yerelleşme, yerelleşirken sürdürülebilirliğe bağlılık, aşırı turizme ve dolayısıyla taşıma kapasitesinin aşılmasına yönelik tedbirler alınmasında tüm paydaşlar içerisinde en önemli role sahip etkin ve yetkin bir paydaştır.

Taşıma kapasitesinin aşılmasında sürekli veri akışı sağlayan ve tedbirleri gözden geçiren bir birimin yerel yönetimler bünyesinde kurulması ve etkin görev yapması bir gerekliliktir. Türkiye Belediyeler Birliği ile iletişim halinde taşıma kapasitesi, aşırı turizm ve aşırı kalabalıklarla yüzleşen belediyelerle iş birliği ve tecrübe paylaşımının önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca destinasyonlarda yaşanan taşıma kapasitesinin aşımına yönelik atılacak adımlar ve kalıcı çözümler üretmek için saha çalışmaları yapılması ve yerel yönetim birimlerinin yöneticilerine bu yönde bilgilendirilmeler yapılması tavsiye edilmektedir.

Etik Komite Onayı

Bu çalışmanın doğası gereği etik kurula gerek yoktur.

KAYNAKLAR

- Alaeddinoğlu, F. (2012). Kent ve Turizm. *Kent Sosyolojisi* içinde (s. 309-340). Hece Yayınları.
- Arman, H., & Bulgan, G. (2022). Ulusal literatür kapsamında engelsiz turizm konulu makalelerin bibliyometrik analizi . *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2171-2200 DOI: 10.48146/odusobiad.1092688
- Arrow, K., Bolin, B., Costanza, R., Dasgupta, P., Folke, C., Holling, C. S., & Pimentel, D. (1995). Economic growth, carrying capacity, and the environment. *Ecological Economics*, 15(2), 91-95. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0921-8009\(95\)00059-3](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0921-8009(95)00059-3)
- Avcı, N. (2007). Turizmde taşıma kapasitesinin önemi. *Ege Akademik Bakış*, 7(2), 485-501.
- Balkaya, D., Kutluay Tutar, F., & Tutar, N. F. (2022). Küresel düşünüyerele davran: Mikro temelli sürdürülebilir yerel kalkınma. e-ISSN: 2636-7637. *International Academic Social Resources Journal*, 7(35), 299-309.
- Baykal, F., Ataberk, E. & Alparşlan, H. (2020). Kentsel ekoturizm: Arka plandaki aktörler ve başarı örnekleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(3), 217-227.

- Butler, R. W. (2010). Carrying capacity. *Tourism research A 20-20 vision* içinde(s. 53–64). Goodfellow.
- Coccosis, H., & Mexa, A. (2004). *The challenge of tourism carrying capacity assessment: Theory and practice*. Ashgate
- Country, B., Wright, S., Lloyd, K., Suchet-Pearson, S., Burarrwanga, L., Ganambarr, R., & Tofa, M. (2016). Meaningful tourist transformations with Country at Bawaka, North East Arnhem Land, northern Australia. *Tourist Studies*, 17(4), 443-467. <https://doi.org/10.1177/1468797616682134>
- Dawkins, C. J. (2003). Regional development theory: Conceptual foundations, classic works, and recent developments. *Journal of Planning Literature*, 18(2), 131-172. <https://doi.org/10.1177/0885412203254706>
- Doğan, M. (2013). Bir kriz faktörü olarak taşıma kapasitesi aşımı ve Bozcaada örneği. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 85-108.
- Doxey, G. V. (1975). A Causation Theory of visitor resident irritants: Methodology and research inferences *Travel and Tourism Research Association, Sixth Annual Conference Proceedings*, San Diego.
- Ersoy, N. (2020). <https://basin.ktb.gov.tr/TR-233678/bakan-ersoy-turizmin-tabana-yayilmasini-saglamayi-hedefliyoruz.html> adresinden 27 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Getz, D. (1983). Capacity to absorb tourism: Concepts and implications for strategic planning. *Annals of Tourism Research*, 10, 239–263.
- Girgin, G. K. (2018). Yerel gıdaların tüketilmesine yönelik turist motivasyonlarının ölçülmesi: Antalya’da bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Nisan Özel Sayı), 793-810.
- Gökdeniz, A. (2019). Turistik destinasyonlarda sosyal taşıma kapasitesi algısı ve tekrar ziyaret niyetine etkisi: Ayvalık araştırması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3): 3003-3031.
- Göktuğ, T. H., & Kurkut, G. (2016). Korunan alanlarda sürdürülebilir ziyaretçi yönetimi stratejiler ve araçların incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 118–131.
- Güngör, E. (2005). *Kastamonu–Bartın Küre Dağları Milli Parkı’nın optimum yönetim stratejisinin belirlenmesi*, [Yüksek lisans tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Graymore, M. L. M., Sipe, N. G., & Rickson, R. E. (2010). Sustaining Human Carrying Capacity: A tool for regional sustainability assessment. *Ecological Economics*, 69(3), 459-468. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2009.08.016>
- Hawkins, D. E., & Mann, S. (2007). The World Bank’s role in tourism development. *Annals of Tourism Research*, 34(2), 348-363.
- Higgins-Desbiolles, F., & Bigby, B. C. (2022). A local turn in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 92, 103291. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.annals.2021.103291>
- Jurado, E. N., Damian, I. M., & Morales, A. n. (2013). Carrying capacity model applied in coastal destinations. *Annals of Tourism Research*, 43(1), 1-19.
- Kavaklı, E., & Karakaş, A.(2022). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine bir inceleme. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, BÜİİBFD, Cilt 13, Sayı 25*.
- Kaya, M. (2022). *Bölgesel turizm gelişiminde eko-kalkınma modeli:Silifke örneği*. Eğitim Yayınevi.
- Keskin, E., Sezen, N., & Dağ, T. (2020). Unutulmaz turizm deneyimi, müşteri memnuniyeti, tekrar ziyaret ve tavsiye etme niyeti arasındaki ilişkiler: Kapadokya bölgesini ziyaret eden turistlere yönelik araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 7(2), 239-264.
- Kılıç, B. (2011). Destinasyon ziyaretçilerinin sosyo-demografik özelliklerinin sadakat eğilimleri üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 239-252
- Kisman, Z. A., & Tasar, I. (2014). The Key Elements of local development. *Procedia Economics and Finance*, 15, 1689-1696. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(14\)00642-X](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S2212-5671(14)00642-X)
- Kozak, N., Kozak, M. A., & Kozak, M. (2021). *Genel turizm*. Detay Yayıncılık.
- Köseçik, M., & Koçak, S. Y. (2004, Mart). Avrupa Birliği bölgesel politikası ve yapısal fonlar. Kentel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, Denizli, Türkiye.

- Lew, A. (2020). *Reset: Visions of travel and tourism after the global COVID-19 transformation of 2020*. <https://www.tgjournal.com/transformation.html> adresinden 1 Mart 2023 tarihinde alınmıştır.
- Li, J., Weng, G., Pan, Y., Li, C., & Wang, N. (2021). A scientometric review of tourism carrying capacity research: Cooperation, hotspots, and prospect. *Journal of Cleaner Production*, 325, 129278. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.129278>
- Pearce, D. W., Barbier, E. B., & Markandya, A. (1990), *Sustainable Development: Economics and Environment in the Third World*. Edward Elgar, Aldershot.
- Maulet, G. (2006). Chapter 3 - A Framework to Identify a Localised Tourism System. *Tourism Local Systems and Networking* içinde (s. 43-55). Elsevier. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/B978-0-08-044938-8.50007-X>
- Mısırlı, İ. & Pamukçu, H. (2017, Nisan, 7-9). Türkiye’de helâl turizm, meslek standartları, mesleki yeterlilikler ve akreditasyon. I. Uluslararası Halal Tourism Congress, Alanya, Türkiye.
- Milán-García, J., Uribe-Toril, J., Ruiz-Real, J. L., & de Pablo Valenciano, J. (2019). Sustainable local development: An overview of the state of knowledge. *Resources*, 8(1).
- Özgürel, G. & Yılmaz, O. K. (2021). Aşırı turizmde kalabalık yönetimi: belediyeler tarafından kullanılacak akıllı turizm uygulamaları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1594-1620. <https://doi.org/doi:10.46928/iticusbe.944864>
- Peeters, P., Gössling, S., Klijs, J., Milano, C., Novelli, M., Dijkmans, C., & Postma, A. (2018). *Research for TRAN Committee - Overtourism: Impact and possible policy responses*. European Parliament Policy Department for Structural and Cohesion Policies.
- Pınarcıoğlu, N. Ş. & Kanbak, A. (2020). *Sürdürülebilir kent modelleri*. IJOPEC Publication Limited.
- Post, J., & Preston, L. & Sachs, S. (2002). Managing the extended enterprise: The new stakeholder view. *California Management Review*. 45. 6-28. 10.2307/41166151.
- Saarinen, J. (2003): Tourism in Transition. IAST Savonlinna Conference, 26- 32.
- Saarinen, J. (2006). Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of Tourism Research*, 33(4), 1121–1140
- Schuh, B., & Gaugitsch, R. (2020). Carrying capacity methodology for tourism. *Targeted Analysis. Final report. ESPON EGTC, Luxembourg*.
- Schweinsberg, S., Lai, P.-H., & Wearing, S. (2021). *What is this ‘host community’ that tourism scholars keep talking about? Tourism Geographic*. <https://medium.com/tourism-geographic/what-is-this-host-community-that-tourism-scholars-keep-talking-about-22f8770ed517> adresinden 1 Mar 2023 tarihinde alınmıştır.
- Seçilmiş, C. & Kılıç, İ. (2018). Turistik destinasyonlarda yerel halk ve turist gözünden taşıma kapasitesinin değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(3), 506-522.
- Seçilmiş, C., Kılıç, İ., Yordam, S. & Karamahmutoğlu. (2017, Kasım, 23-25). Turistik merkezlerde toplumsal taşıma kapasitesi: Eskişehir örneği. I. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi, Kastamonu, Türkiye.
- Sezerel, H. & Karagöz, D. (2020). Turistlerin özgünlük algısı üzerinde bireyci değerlerin etkisi/The effect of individualism on the tourists’ authenticity perceptions. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/Journal of Travel and Hospitality Management*, 17(2), 186-202.
- Sims, R. (2009). Food, place and authenticity: Local food and the sustainable tourism experience. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(3), 321–336. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/09669580802359293>
- Smith, S. L. J., & Xiao, H. (2008). Culinary tourism supply chains: A preliminary examination. *Journal of Travel Research*, 46, 289-299.
- Sokhanvar, A., Çiftçioğlu, S. & Javid, E. (2018). Another look at tourism- economic development nexus. *Tourism Management Perspectives*, 26, 97-106. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.03.002>

- Tomassini, L., & Cavagnaro, E. (2020). The novel spaces and power-geometries in tourism and hospitality after 2020 will belong to the 'local'. *Tourism Geographies*, 22(3), 713–719. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757747>
- Tunçsiper, B., Temeloğlu, E. & Altunöz, Ö. (2011). Bölgesel kalkınmada turizmin rolünün yerel halkın görüşleri çerçevesinde belirlenmesi: Ayvacık (Assos) örneği. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 93-114.
- UN [Annual Report 2022 | UNEP - UN Environment Programme](#) adresinden 19 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Volo, S. (2020). Overtourism: Definitions, enablers, impacts and managerial challenges. *Overtourism causes, implications and solutions* içinde (s. 11-26). Springer.
- Yeşildal, A. (2020). Küreselleşme sürecinde yerel kalkınma ve yerel yönetimlerin değişen işlevleri üzerine bir değerlendirme. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 299-316.
- Yıldırım, M. & Deniz, F.Ö. (2028). Turizmin yerel halkın sosyo-kültürel yapısına etkisi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 79-91.
- Zekan, B., Weismayer, C., Gunter, U., Schuh, B., & Sedlacek, S. (2022). Regional sustainability and tourism carrying capacities. *Journal of Cleaner Production*, 339, 130624. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.130624>
- Zengin, E., Başkurt, M. & Es, M. (2014). Yerel yönetimler ve yerel kalkınma. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 95-124.